שני שומרין מהו שיצטרפו היכי דמי אילימא בזה על גב זה [א]ומי איכא שומר על גב שומר [א]והתנן רבי יהודה אומר [ב]שלש קליפות בבצל פנימית בין שלמה בין קדורה מצטרפת אמצעית שלמה מצטרפת קדורה אין מצטרפת חיצונה בין כך ובין כך טהורה רב אושעיא שומר אוכל שחלקו קמיבעיא ליה כיון דהאי לא מגין אהאי והאי לא מגין אהאי [ג]לא מצטרפת או דלמא כיון דהאי מגין אדידיה והאי מגין אדידיה מצטרפין תא שמע רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול ומטמא בשל קטנית מפני שרוצה במשמישן אמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד ומאי במשמישן בתשמישן ת״ש [ד]דתנא דבי רבי ישמעאל [ו]על כל זרע זרוע [ה](אשר יזרע) כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן כדאמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד הכא נמי בשדרה ומשום שומר בשלמא עיליתא צריכי לתתיתא אלא תתיתא מאי צריכי לעיליתא בחד דרא ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא [ד]בחטי דשמעון בן שטח השתא דאתית להכי חדא חטה נמי [א] בחטי דשמעון בן שטח גופא שני עצמות ועליהן שני חצאי זיתים והכנים ראשיהן שנים לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב היאך שני עצמות מצטרפין לכזית אמר ריש לקיש לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא לא הויא יד ורבי יוחנן אמר אפילו נימא נמי הויא יד [א] איתיביה ר' יוחנן לר״ל [ט]עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא מאי לאו משום יד [ב] לא משום שומר ומי איכא שומר על גבי שומר חלחולי מחלחל מתקיף לה רב אחא בר יעקב אלא מעתה תפילין היכי כתבינן [י]הא בעינן כתיבה תמה וליכא אשתמיטתיה הא [כ]דאמרי במערבא [ל]כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב ואיבעית אימא כוליה משום יד כדאמר רבי אלעא במלאי שבין המלאים הכא נמי בנימא שבין הנימין והיכא אתמר דר' אלעא אהא [מ]מלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין ואינן מצטרפין מלאי למאי חזי אמר רבי אלעאי במלאי שבין המלאים לישנא אחרינא אמרי לה הכי נמי מסתברא דמשום שומר דאי סלקא דעתך משום יד נימא אחת למאי חזי כדאמר ר' אלעא במלאי שבין המלאין הכא נמי בנימא שבין הנימין והיכא איתמר דר' אלעאי אהא דתנן [ס]המלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין מלאי למאי חזי אמר רבי אלעאי במלאי שבין המלאים ואיכא דמתני לה אמתניתין

שני שומרין מהו שיצטרפו. לאוכל שבתוכן לכביצה: **פנימית.** היינו אותה לבנה הראשונה הראויה לאכול: **קדורה.** נקובה: **מצטרפת.** שהרי היא עצמה אוכל: **אמצעית.** שומר היא: **שלמה מצטרפת.** דהוי שומר: **קדורה אינה מצטרפת.** דלא הויא שומר: **חיצונה טהורה.** שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר: **שומר אוכל שחלקו.** כגון אוכל כביצה ושומרו עליו וחלקו [ב]או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני [ג]שומרין עם האוכל אי לא: **ומטמא בשל קטנית.** קא סלקא דעתיה שנים ושלשה שרביטים מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן דודאי אין בשרביט אחד כביצה אלמא שני שומרין מצטרפין [ד]עם שני אוכלין לכביצה אע״ג דהאי לא מגין אהאי: **בקולחא.** האי מטמא ומטהר [ה]בקולחא קאי ומשום יד דהוי יד לכולהו שרביטין: **חטין בקליפתן.** אלמא חטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה אלמא שני שומרין מצטרפין וה״ה לאוכל שחלקו. [ו]וה״נ הוה מצי לתרוצי בריה שאני אלא תירוצא דחיקא הוא: **כדאמר רב אחא בקולחא ומשום יד.** דיד אחד הוא: **הך קליפה נמי בשדרה.** קאמר בסאסא דשבלתא שהחטין קבועין בשדרה בהיקף סביב ומשום שומר דכל השבולת שלמה וכל הסאסא הויא חד שומר דכולן צריכין זה לזה שאם יפול אחד [ז]כולם נופלין ולא הוו שומרין: **בשלמא עיליתא צריכי לססייתא.** כלומר דשורות עליונות שהחטין קבועין בהן [ח]צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבולת נושרת הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחטין עד ראש השבולת: **אלא דרא ססייתא מי צריכי לעילייתא.** בלא עילייתא נמי מקיימי תתייתא ואפילו הכי מצטרפין שומרים דדרי עילייתא בהדי אוכלים תתאי ושומרין תתאי: **בחד דרא.** קאמר דמצטרפי שומרים לחד שומר הוא דמתוך שקבועים בדוחק מתקיימת ואם יטול אחד מבינתים יש ריוח לחבירו ליפול: **חטי דשמעון בן שטח.** כשתי כליות של שור הגדול במס' תענית (ד' כג. ע״ש): **השתא דאתית להכי.** מתרצנא לך נמי הא דקאמר חטין בקליפתן לאו דמצטרפו שני חטין עם שומריהם אלא אם יש בין חטה אחת וקליפתה כביצה כגון חטי דשמעון בן שטח מצטרף שומר לחטין: **לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא.** אחת לא חשיבא למיהוי יד דפסקא אלא שומר הויא ויש אומר ביד מבשומר דיד מביאה את הטומאה בכל ענין שהיא אבל שומר אם יש חתיכת עור ועליה בראשה אחד כזית בשר ונגע באחד מן הנימין בראש האחר טהור דשומר אין מביא טומאה כמעשה יד אא״כ נגע כנגד הבשר כדאמרינן בריש פרקין (לעיל דף קיח.) הנוגע כנגד הבשר מאחוריו: **ורבי יוחנן אמר אפילו נימא הויא יד.** ומביאה טומאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר: **בליב.** מוטו הבשר: **מאי לאו משום יד.** ושכנגדו לאו דוקא: **לא משום שומר.** כיון דאיכא כזית עביד שומר מעשה יד להכנים ולהוציא: **שומר על גבי שומר.** נימא על גבי עור: **חלחולי מחלחל.** ומנקיב נימא לעור ויורד על הבשר ולא הוי שומר ע״ג שומר: **אי חלחולי מחלחל תפילין היכי כתבינן.** והלא העור חלול כנגד השער ובעינן כתיבה תמה שלמה ולא פסוקה דכתיב (דברים ו) וכתבתם שיהא כתיבה תמה (שבת קג:): **איבעית אימא כולה.** ליב ושערה משום יד וכי קאמר דהוי יד בנימא שבין הנימין דאיכא נימין הרבה דאי מטלטל הבשר ע״י נימין לא פסקי: **מלאי.** זקן העליון של שבולת: **מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין.** דיד היא ואינה שומר: **למאי חזי.** הא נפסק מאליו כשאוחזין בו: **שבין המלאין.** שאוחז בכל המלאין של שבולת ולא באחד מהן: **לישנא אחרינא אמרי לה כו'.** מאן דתני הך לישנא סבר דבנימין הרבה אמר ר״ש לקיש נמי דלא הוי יד (א) ולותביה מהא מתניתא ותריץ ליה משום (יד) שומר והכי נמי מסתברא דמשום שומר מדקתני שערה דאי משום יד נימא אחת למאי חזיא לעולם משום יד ומאי שערה דקתני נימא שבין הנימין: **המלאין שבשבלין מיטמאין ומטמאין.** מוליאין ומכניסין טומאה לשבולותיה ואין מצטרפין דאינן שומר אלא יד: **ואיכא דמתני לה.** להא פלוגתא דר' יוחנן ור״ל:

אמתניתין

שומר אוכל שחלקו. לא שחלקו לגמרי דא״כ פשיטא דלא מצטרף כדפרישית לעיל ולהכי נקט נמי דוקא חלקו אבל שני אגוזים שהן שני אוכלים שלמים פשיטא דלא מצטרפין אלא מיירי כגון שיש כאן בשר ועליו עור וחלקו לעור והיה חציו מצד זה וחציו מצד זה ומייתי ראיה מר' אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית משום דכל השומרים שבשרביט מצטרפין אע״ג דכל חד לא מגין אלא אדידיה וא״ת ואמאי לא משני דאין השומרין מצטרפין ומיירי כגון שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין והשומרין מכניסין ומוציאין ואין מצטרפין ואמאי משני ליה בקולחא ומשום יד וי״ל דבלאו הכי ניחא ליה טפי לאוקומי בקולחא ומשום יד ומעיקרא לא הוה מוקי לה משום שומר אלא משום דבמשמישן הוה משמע ליה משום שומר אבל השתא דמפרש מאי במשמישן בתשמישן ניחא ליה טפי לאוקומא בקולחא: **בחטי** דר״ש בן שטח. ועדשים נמי כעדשים דר' שמעון בן שטח שהיו כדינרי זהב ועם שומריהם יש בהם כביצה:

לא משום שומר. וא״ת אמאי קאמר [ט]ר״ש לעיל אבל נימא לא הוי יד מטעם שומר מיהא ליטמא וי״ל דלעיל מיירי בנוגע בנימא שלא כנגד הבשר וכן פירש בקונטרס וא״ת ורבי יוחנן דמוקי לה משום יד אמאי נקט ובשער שכנגדו וי״ל דבשכנגדו לאו דוקא כדפירש בקונטרס:

איכא דמתני לה אמתניתין כו' עד לא שנו אלא עצם. ה״נ הוה מצי למימר לא שנו [י]אלא קרנים וטלפים שהן עצמן משום שומר אלא איידי דנקט לעיל לא שנו אלא עצם נקט נמי הכא עצם:

הוא

עין משפט נר מצוה

יח א מיי׳ פ״ה מהל׳ טומאת אוכלין הל״י:
יט ב מיי׳ שם הל׳ יא:
כ ג מיי׳ שם הל״ג:
כא ד ה מיי׳ פ״א מהל׳ תפילין הל׳ כ סמג עשין כב טוש״ע או״ח סי׳ לב סעיף יג:
כב ו מיי׳ פ״ה מהל׳ טומאת אוכלין הל״ב:

◆

רבינו גרשום

שני שומרין מהו שיצטרפו. לכביצה לטומאת אוכלין: ומי איכא שומר על גבי שומר. כלומר ומי חשוב שומר על גבי שומר להצטרף: קדורה: לשון נקובה. פנימית בין קדורה כלומר דחשוב כאוכל עצמו: שומר אוכל שחלקו כו׳. כלומר שחלק האוכל עם השומר קא מיבעיא ליה: ת״ש ר׳ אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול כו׳ כלומר והא הכא בקליפה של קיטנית מיחזי כשומר אוכל שחלקו וקתני ומטמא בשל קיטנית דמכניס ומוציא הטומאה ומצטרף כולו. ת״ש על כל זרע וזרוע כו׳ והא הכא חטה בקליפה דדמי השבולת כשומר אוכל שחלקו ותנינן דחשוב כשומר לכל האוכל: הכא נמי בשדרה ומשום שומר כלומר לאו כדסברת דהשדראות של שבולת ארבעתן והן מיצטרפין ומכניסין ומוציאין את הטומאה שדרה אחת לחברתה אלא כל שדרה בפני עצמה מכנסת ומביאה הטומאה ומיצטרפא. בשלמא עילייתא צריכין לתתייתא כלומר אמרת דשדרה חשובה שומר לעצמה בשלמא שדראות עיליות כו׳ חשובות שומר שהתחתונות צריכות להן להגן עליהן אלא תתייתא מי צריכי להעליונות שיהו חשובות שומר. בחד דרא כלומר לא כדסברת חטה בקליפה דקליפה חשוב שומר בשיבולת של ארבע שדראות שהיו שומר אוכל שחלקו אלא בחד דרא כלומר לא כדסברת חטה בקליפתה דליהוי שומר וליהוי מכניס ומוציא תרא שדרה לשוראות אחרות אלא ודאי אין מכנסת ומוציא ומצטרפת אלא שדרה לעצמה. ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא כלומר אמרת שדרה הוי שומר לעצמה לענין להכניס ולהוציא ולהצטרף לכביצה: ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא: השתא דאתי להכי בחרא חטה נמי כלומר האי דאמרינן חטה עד כאן נמצא בכ״י ותו לא על דהגדין.

תם ונשלם העתקת פירוש רגמ״ה על מס׳ מנחות, בכורות, ערכין, כריתות, תמורה, מעילה, תמיד וחולין, ותהי השלמתו בחומת בנים אוצר הספרים באנגליקא מכתב יד אחד חסר בראשו וסופו ביום רביעי י״ח לחדש סיון שנת ומפירי״ה לאסתנ״ו לפרי״ק. המעתיק מרדכי יעקב יוסף בן הר״ר כ׳ אברהם יצחק מקלפולוו ז״ל.

מסורת הש״ס

א) עוקצין פ״ב מ״ד, ב) [לעיל קח: וש״נ], ג) רש״ל מ״ז, ד) תענית כג., ה) לקמן קכד., ו) שבת קה., ז) [עוקצין פ״א מ״ג ושם איתא מלעין שבשבלין], ח) עוקצין פ״א משנה ג, ט) [צ״ל ר״ש בן לקיש], י) גי׳ ר״ת ל״ש אלא עור אבל נימא לא הוי שומר אלא אגב דנקט בלישנא קמא עצם נקט נמי הכא עצם,

◆

תורה אור השלם

ו. וְכִי יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זֵרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

◆

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה לישנא אחרינא וכו׳ דלא הוי יד ואותביה מהא:

◆

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] גמ׳ איתיביה ר״י לר״ל עור. נ״ב מיי׳ פ״א מה׳ אבות הטומאות הל׳ יא:
ב] שם לא משום שומר. נ״ב מיי׳ שם וע״ש בכ״מ:

◆

מוסף רש״י

עור שיש עליו כזית בשר. במקום אחד, הנוגע בציב היוצא ממנו. היינו באותו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר, טמא. דשערה הוי שומר (לקמן קכד.).

◆

שיטה מקובצת

א] חטה נמי כחטי שמעון:
ב] (או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם) נרשם עליו ונ״ב שלא נמצא בשום פירוש כ״י:
ג] אי מצטרפי הני שני שומרים עם האוכלים אי לא:
ד] אלמא שני שומרין מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן אע״ג דהאי:
ה] האי מטמא ומטהר דקאמר בקולחא קאי:
ו] והכא נמי ה״מ לתרוצי בריה שאני אלא תירוצא דחיקא הוא נרשם עליו ונ״ב שלא נמצא בספר כ״י:
ז] כולן נופלין ולא הוי שני שומרין:
ח] צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה דהיינו שורה התחתונה של שבולת נושרת נמי הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחיטין עד כצ״ל ונ״ב נ״א בס״י בשלמא עילייתא צריכין שתהא ססאה תתיאתא קיימת שאם נשרה הקליפה התחתונה וכו׳: